

УДК 168:330.34:631.164.23

JEL Classification: Q16; Q14

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011030>

М. П. САХАЦЬКИЙ, Г. М. ЗАПША,
доктори економічних наук, професори
П. М. САХАЦЬКИЙ, аспірант*

Науково-економічне забезпечення інвестування аграрного сектору та його економічної результативності

Мета статті – обґрунтувати теоретико-методичні положення та розробити прикладні рекомендації щодо науково-економічного забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності.

Методика дослідження. Під час дослідження використано: діалектичний метод наукового пізнання (стосовно соціально-економічних процесів інвестування аграрного сектору та його економічної результативності в їх взаємозв'язку та взаємозалежності); аналізу й синтезу (для вивчення стану та динаміки інвестування аграрного сектору), системний (для узагальнення зроблених висновків та обґрунтування пропозицій); метод порівняння (для порівняння процесів інвестування сільського господарства та інших секторів економіки).

Результати дослідження. Встановлено значну вагомість капітальних інвестицій аграрного сектору в загальнонаціональному інвестиційному підсумку. Визначено, що інвестиційна привабливість сільського господарства поступається перед більшістю галузей господарського комплексу країни. Рекомендовано для підвищення економічної результативності інвестування аграрного сектору зберегти державну підтримку сільського господарства та агропромислового комплексу; забезпечувати розвиток у сільській місцевості виробничо-господарської, соціальної та ринкової інфраструктури.

Елементи наукової новизни. Отримали подальший розвиток обґрунтування щодо необхідності науково-економічного забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності, поліпшення інвестиційної привабливості сільського господарства і здійснення для цього комплексу економічних, соціальних та інституціональних заходів.

Практична значущість. Полягає у розробці рекомендацій щодо забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності, які можуть використовуватися як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування, а також суб'єктами господарювання при формуванні й реалізації інвестиційних програм і проєктів. Табл.: 2. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: інвестування; капітальні інвестиції; прямі інвестиції; інвестиційна привабливість; аграрний сектор; економічна результативність; види економічної діяльності; валова додана вартість.

Сахацький Микола Павлович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і маркетингу, Одеська державна академія будівництва та архітектури (65029, м. Одеса, вул. Дідріхсона, 4)
E-mail: np.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-8765-766X>

Запша Галина Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Одеський державний аграрний університет (65012, м. Одеса, вул. Пантелеймонівська, 13)

E-mail: galina.zapsha@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2657-9367>

Сахацький Павло Миколайович - аспірант кафедри менеджменту і маркетингу, Одеська державна академія будівництва та архітектури (65029, м. Одеса, вул. Дідріхсона, 4)

E-mail: pasha.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5684-3686>

Постановка проблеми. Актуальність дослідження науково-економічного забезпе-

чення інвестування аграрного сектору та його економічної результативності зумовлюється, по-перше, соціально-економічною вагомістю виробництва сільськогосподарської продукції, без якої втрачається можливість існування людини та її сенс функціонування всіх інших сфер її життєдіяльності;

* Науковий керівник - В. Ф. Семенов, доктор економічних наук, професор.

© М. П. Сахацький, Г. М. Запша,
П. М. Сахацький, 2020

по-друге, залежністю розвитку пріоритетної в господарському комплексі аграрної галузі від інвестування через особливості її виробничо-господарської діяльності та специфіки поєднання в ній економічних, соціальних, інституціональних та еколого-біологічних чинників; по-третє, необхідністю превентивного розвитку сільського господарства як першоджерельного носія космічних технологій за рахунок використання на Землі сонячної енергії, зростання і накопичення якої на сьогодні значною мірою визначається сучасними інвестиційно-інноваційними інструментами.

Ринкова економіка потребує від усіх без винятку суб'єктів господарювання ефективного ведення виробничо-господарської діяльності та отримання максимальних прибутків. Тому бізнес зацікавлений в нарощуванні інвестицій у сфері, які забезпечують йому бажаний ефект. Проте економічна привабливість аграрного сектору для інвестування обмежується низкою ризиків, походження яких має надзвичайно різноманітну природу: від планетарних кліматичних змін та погодних аномалій - до укорінених на конкретних сільських територіях звичаїв і традицій та до турбулентності глобалізаційних явищ на зразок пандемії коронавірусу COVID-19. Відтак, науково-економічне забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності повинно враховувати як дію об'єктивних ринкових законів, так і збалансовувати чинники економічної, соціальної, інституціональної та екологічної сфер життєдіяльності людини.

Дослідження проводилися відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеського державного аграрного університету в межах теми: «Розвиток менеджменту і маркетингу в аграрному секторі економіки України в умовах економічної глобалізації» (номер державної реєстрації 0115U007157) та Одеської державної академії будівництва та архітектури за темою: «Ефективний розвиток виробничо-господарської діяльності підприємств трансформаційної економіки (за видами економічної діяльності)» (номер державної реєстрації 0108U010760).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-прикладні проблеми інвестування економіки, аграрного сектору та його соціально-економічної результативності досліджуються й висвітлюються такими вітчизняними вченими, як П. І. Гайдуцький [1];

М. І. Кісіль [2]; М. М. Кропивко [3]; Ю. О. Лупенко, О. В. Захарчук [4]; Т. В. Мацибора [5]; М. А. Однорог [6]; П. Т. Саблук [8], а також зарубіжними науковцями, серед яких: М. Porter [7], А. А. Thompson, А. J. Strickland [10], R. E. Freeman [11], Harrison Jeffrey S., Caron H. St. John [12] та іншими науковцями і практиками. Ними створена досить потужна теоретико-методологічна, методична та прикладна база для наукового супроводу інвестування аграрного сектору. Проте динаміка його внутрішніх і зовнішніх економіко-соціально-екологічних змін актуалізує продовження досліджень із ключових напрямів науково-економічного забезпечення інвестування аграрного сектору для підвищення його економічної результативності.

Мета статті - обґрунтувати теоретико-методичні положення та розробити прикладні рекомендації щодо науково-економічного забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності.

Виклад основних результатів дослідження. Дослідження показують, що в реальній економіці інвестиції мають різне виробничо-господарське призначення. Вкладення коштів у купівлю активів матеріальної і нематеріальної природи породжує інвестиційну різноплановість та багатофункціональність. З огляду на це наукові дослідження інвестування проводяться за різними видами економічної діяльності та її адміністративно-територіальними рівнями, висвітлюючи при цьому як економічну доцільність укладення коштів у виробництво конкретних видів продукції, так і у виробничо-господарську діяльність окремих ринкових суб'єктів, галузей, господарських комплексів, у тому числі регіонального, національного та світового масштабів.

Так, американський вчений професор Michael E. Porter (2008) інвестування досліджує з позицій економічної конкуренції. Підґрунтя галузевої привабливості для інвестицій дослідник вбачає у дії п'яти конкурентних сил, вплив яких формується внутрішньогалузевими конкурентами, товарами-замінниками, постачальниками, стейкхолдерами та клієнтами. Разом вони визначають структуру галузі, її рентабельність, а відтак й інвестиційну привабливість. Справедливість викладених теоретичних положень щодо інвестиційної галузевої приваб-

ливості вчений підтверджує конкретними прикладами з реальної економіки США [7].

Американські науковці Harrison Jeffrey S. (1994) та Caron H. St. John (1994) інвестування висвітлюють з позицій теорії і практики стратегічного управління організаціями та стейкхолдерами [13]. Об'єктивність такого підходу витікає з того, що стратегічне управління підпорядковує всю виробничо-господарську діяльність суб'єкта господарювання отриманню прибутку в довгостроковій перспективі. Це повною мірою відповідає призначенню інвестицій та мотивує зацікавлені сторони - стейкхолдерів.

Вченим США R. E. Freeman (1984) інвестиційна діяльність презентується в контексті стратегічного управління процесами довгострокової взаємодії стейкхолдерів з господарюючим суб'єктом, ефективно функціонування якого поєднує інтереси не лише внутрішньогосподарського, а й навколишнього середовища [12]. Адже завдяки цьому задовольняються інтереси як споживачів, що купують і використовують продукцію ринкового суб'єкта, так і його працівників, постачальників, посередників та різноманітних контактних аудиторій.

До американської школи дослідників інвестування виробництва продукції та надання послуг належать також А. А. Thompson (1987) та А. J. Strickland (1987), які при опрацюванні сучасних проблем менеджменту та маркетингу аргументовано розкривають доцільність важливість реалізації стратегії розвитку кожним суб'єктом господарювання, незалежно від масштабів його ресурсного потенціалу та виду економічної діяльності [11]. Актуалізує таке бачення інвестиційних процесів економічна глобалізація, що загострює конкуренцію між товаровиробниками за фінансові, матеріальні, технічні, енергетичні, трудові та інші ресурси.

Масштабним за змістом і глибоким за предметністю постає дослідження науково-економічне забезпечення інвестування аграрного сектору та підвищення його економічної результативності, здійсненого академіком НААН П. Т. Саблуком - стосовно активізації росту агропромислового виробництва і сільських територій [8]; вченого-економіста М. І. Кісіля - стосовно інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки [2]; доктора економічних наук М. М. Кропивка - щодо особливостей інноваційно-інвестиційної діяльності фермерсь-

ких господарств [3]; академіка НААН Ю. О. Лупенка та доктора економічних наук, професора О. В. Захарчука - предметно інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України [4]. Їх наукова ґрунтовність базується на чіткому дотриманні методології наукового дослідження та комплексному використанні всезагальних філософських, загальнонаукових та спеціальних дослідницьких методів. Узагальнюючий висновок полягає в тому, що дослідники виявили наявність значного впливу наукового забезпечення інвестування на економічний і соціальний розвиток аграрного сектору та сільських територій.

Саме тому конкретні обставини, що складаються в суспільстві, об'єктивно вимагають від науковців доповнювати дослідництво інвестиційного забезпечення аграрного сектору. Так, академіком П. І. Гайдуцьким значна увага приділяється проблемі інвестування аграрного сектору в умовах глибоких суспільно-політичних та соціально-економічних зрушень в країні. Основні складові його дослідження, що присвячена аграрній реформі Л. Д. Кучми в Україні [1], висвітлюють процеси трансформації інвестиційного забезпечення національного сільського господарства.

Меншою чи більшою мірою про інвестування йдеться, коли автор змістовно викладає такі розділи, як: уроки історії аграрних реформ, політична боротьба за аграрну реформу в Україні, земельна реформа, господарська реформа, формування аграрного ринку, фінансова реформа АПК, ефективність аграрної реформи, соціальна реформа на селі [1]. Також у післямові, при обґрунтуванні пріоритетів на найближчу перспективу, всі заявлені положення вченого мають безпосереднє відношення до політики інвестування аграрного сектору.

Поділяємо точку зору академіка П. І. Гайдуцького щодо важливості в подальшому збереження фіксованого сільськогосподарського податку, продовження компенсаційного режиму повернення податку на додану вартість, збереження механізму компенсації відсотків за кредитами для мотивації інноваційного розвитку та агропромислової інтеграції, збереження механізмів компенсації частини вартості придбаної вітчизняної техніки та субсидування її лізингу, підсилення підтримки соціального розвитку села, розширення повноважень місцевих

громад щодо розвитку аграрного й соціального секторів [1, с. 525-527]. Усі вони являють собою джерела інвестування аграрного сектору, вагома соціально-економічна результативність яких підтверджується існуючою практикою господарювання на землі та слугує надійним фундаментом подальшого поглиблення аграрних реформ.

Вітчизняна дослідниця аграрної економіки Т. В. Мацибора висвітлює інвестування через призму інвестиційної привабливості продукції сільськогосподарських підприємств. Нею цілком доречно наголошується на тому, що на вкладення коштів інвестора мотивує інвестиційна привабливість виробництва конкретної сільськогосподарської продукції, яка й виступає визначальним індикатором щодо інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства як цілісного майнового комплексу [5]. Відтак, науково-методичне забезпечення оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарської продукції в прикладному аспекті правомірно рекомендується використовувати для розробки й впровадження конкретних інвестиційних програм та проєктів в аграрному секторі.

На підставі дослідження особливостей інвестиційної діяльності в аграрному секторі, вчений-економіст М. А. Однорог робить узагальнюючі висновки щодо необхідності збільшення частки власних коштів підприємств у загальному обсязі капітальних вкладень; розширення практики спільного державно-комерційного фінансування проєктів; посилення контролю держави за цільовим витрачанням коштів державного бюджету, спрямованих на інвестиції; розширення практики страхування і гарантування підтримуваних державою інвестиційних проєктів; стимулювання іноземних інвестицій у вкладення коштів в розвиток економіки України [6]. За спірності положення авторської рекомендації стосовно подальшого збільшення частки власних коштів підприємств у загальному обсязі капітальних вкладень, інші висновки слід віднести до таких, що зберігають свою поточну актуальність.

Водночас зміни, що відбуваються в інвестуванні аграрного сектору під впливом різних чинників, потребують поглибленого наукового дослідження цього процесу. Дослідницька логіка полягає в тому, щоб на основі аналізу стану та тенденцій вкладення капітальних інвестицій в сільське господарство та його прямого інвестування порівняно з іншими видами економічної діяльності, з'ясувати економічну результативність згаданого соціально-економічного явища та, за необхідності, обґрунтувати на науковій основі рекомендації щодо його подальшого удосконалення та розвитку. Об'єктивність оцінювання результативності інвестування ґрунтується на показниках, динаміка яких у кількісному вимірі віддзеркалює внесок у національну валову додану вартість як сільського господарства, так і інших основних секторів господарського комплексу, а також показує окупність понесених на виробничо-господарську діяльність витрат.

Аргументами на користь вибраного для дослідження періоду за 2015-2019 рр. слугує: по-перше, наявність в прямому доступі для широкого загалу офіційних статистичних даних Державної служби статистики України; по-друге, певна фінансово-економічна стабільність як в Україні, так і у світовій економіці; по-третє, тривалість часового періоду, протягом якого не враховуються інвестування в економіку в тимчасово окуповані території АР Крим, м. Севастополя, а також у частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; по-четверте, відсутність масштабних суспільно-політичних та соціально-економічних зрушень, інших аномальних явищ, на зразок коронавірусної пандемії COVID-19 та природно-погодних катаклізмів, що дозволяє отримувати найбільш точну інформацію для аналітики інвестування аграрного сектору.

Згідно із статистичними даними [10], вартість вкладених у 2019 р. у сільське господарство капітальних інвестицій та їх динаміка, включно з іншими видами економічної діяльності господарського комплексу України, була на такому рівні (табл. 1).

1. Стан та динаміка капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності, млн. грн*

Основні види економічної діяльності	Рік					2019 р., %, до 2015 р.
	2015	2016	2017	2018	2019	
Усього	273116	359216	448462	578726	623979	228,5
Сільське господарство	29310	49660	63401	65059	58555	199,8
Промисловість	87656	117754	143300	199896	254196	290,0
Будівництво	43464	44444	52176	55994	62347	143,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	20663	29957	33665	51818	44174	213,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	18704	25107	37944	50078	43793	234,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	1393	1478	2134	2675	2832	203,3
Інші види економічної діяльності	71081	89992	115000	152161	157507	221,6

*Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя, а також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf. С. 23.

Як засвідчує аналіз наведених даних, у 2019 р. в сільському господарстві сукупно наростили основні фонди, нематеріальні активи, корпоративні права, цінні папери на суму 58 555 млн грн, або 9,4 % від усієї вартості інвестицій в господарський комплекс України. Звітнього року в національному інвестиційному рейтингу аграрний сектор посідає четверту сходинку і поступається перед промисловістю за коштами набутих майнових та інтелектуальних цінностей - у 4,3 рази, сектору, що об'єднує інші види економічної діяльності - у 2,7 рази, будівництву - на 6,1 %.

У відсотках до загальнонаціонального інвестиційного підсумку, аграрний сектор лише на 2,3 в. п. випереджає сферу, що охоплює разом оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; та на 2,4 в. п. - сферу, що представляє разом транспорт, складське господарство, поштову й кур'єрську діяльність. Протягом періоду дослідження збільшення капітальних інвестицій в сільське господарство становить 199,8 %, що на 28,7 в. п. менше середнього значення аналогічного показника по національному господарському комплексу та випереджає (на 56,3 в. п.) лише перед сектором будівництва.

Варто зазначити, що частка капітальних інвестицій сільського господарства в загальному підсумку сягає свого максимуму у 2017 р. (14,1%) і стрімко щорічно знижується, досягаючи звітнього року найменшого за

період дослідження значення - тільки 9,4 %. Тоді як у промисловості частка капітальних інвестицій формує загальний позитивний інвестиційний тренд та тримається досить стабільною, за наявності певних щорічних відхилень, в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності, інших видах економічної діяльності. Відтак, інвестиційна привабливість сільського господарства, й так суттєво поступаючись основним секторам економіки, з прискоренням продовжує втрачатися.

Наведений висновок підтверджується динамікою прямих інвестицій. Вони як акціонерний капітал спрямовуються на купівлю контрольного пакета акцій підприємств й виступають своєрідною формою кредитування їх виробничо-господарської діяльності. Оскільки таке кредитування здійснюється інвесторами безпосередньо, то частка прямих інвестицій у сільське господарство в їх загальному обсязі являє собою індикатор привабливості галузі відносно інших секторів економіки. Проте статистичні дані про прямі інвестиції в економіку України за видами економічної діяльності у 2019 р. відсутні, тому аналіз відповідних цифрових матеріалів проводився за 2014-2018 роки.

Згідно з даними Державної служби статистики України [9, с. 25] обсяг прямих інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство разом на початок 2018 р. становив усьо-

го 578,6 млн дол. США, або тільки 1,8 % від загального підсумку, та випереджає за значенням цього показника лише такий вид економічної діяльності, як тимчасове розміщення й організація харчування (1,1%).

Таким чином, значною мірою залежний від акціонерного капіталу, досліджуваний аграрний сектор в прямому інвестуванні є одним з його явних аутсайдерів. При цьому про зниження інвестиційної привабливості сільського господарства засвідчує факт неухильного зменшення частки прямих інвестицій упродовж останніх трьох років [9, с. 25]. Тоді як саме акціонерний капітал виступає досить чітким індикатором інвестиційної привабливості відповідної сфери бізнесу. Адже інвестори, вкладаючи власні кошти в цінні папери, рухоме і нерухоме майно, права користування землею та інші цінності, мають достатньо компетенцій щодо функціонування механізму інвестування та досить ретельно опрацьовують інформацію про об'єкти інвестування.

Необхідність поліпшення інвестиційної привабливості аграрного сектору підтверджують показники результативності його функціонування, що наочно віддзеркалюють

негативні протягом останніх років зміни частки досліджуваної галузі у валовій доданій вартості України (табл. 2). Вибір цього показника пояснюється здатністю відображати вартість виробленої продукції без вартості понесених на проміжне споживання витрат. Це дозволяє уникати штучного збільшення цінностей через можливий їх подвійний рахунок та показує тільки те, що являє собою реально створену додану вартість.

За даними офіційної статистики [10, с. 25], у 2019 р. валова додана вартість, створена сільським, лісовим та рибним господарствами, становила 3418141 млн грн, або 10,5 % до загальнонаціонального підсумку. За цим показником досліджуваний сектор поступається перед промисловістю, частка якої становить 23,1%, оптовою та роздрібною торгівлею; ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів (15,3%), та сферою, що об'єднує різні інші види економічної діяльності (39,1 %). При цьому, будучи на сьогодні рушійною силою національного господарського комплексу, частка досліджуваного сектору у валовій доданій вартості щорічно неухильно скорочується.

2. Стан та динаміка валової доданої вартості за основними видами економічної діяльності (у фактичних цінах, млн грн)*

Основні види економічної діяльності	Рік					2019 р., %, до 2015 р.
	2015	2016	2017	2018	2019	
Валова додана вартість	1689387	2023228	2519561	3016960	3418141	202,3
Сільське, лісове та рибне господарство	239806	279701	303949	360757	358072	149,3
Промисловість	393142	505432	632887	746066	790057	201,0
Будівництво	38928	47457	64431	82924	106751	274,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	273989	318075	409994	471456	524083	191,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	134978	156745	191209	225989	268968	199,3
Тимчасове розміщення й організація харчування	11946	15551	18727	23123	34630	289,9
Інші види економічної діяльності	596598	700267	898364	1106645	1335580	223,9

*Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя, а також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf. С. 25.

Протягом останніх чотирьох років питома вага сільського, лісового та рибного господарства у валовій доданій вартості України скоротилася на 3,7 в. п., досягнувши свого максимуму ще у 2015 р. (14,2 %). Ріст валової

доданої вартості досліджуваного сектору протягом п'яти років (всього 149,3%) є найнижчим серед всіх основних видів економічної діяльності, тоді як у середньому по господарському комплексу країни він стано-

вить 202,3 %. По суті, аграрний сектор за ростом валової доданої вартості є одним з економічних аутсайдерів, наочно демонструючи потребу в поліпшенні інвестиційної привабливості галузі.

Для залучення інвестицій в аграрний сектор та підвищення його економічної результативності важливо продовжувати зберігати фіксований сільськогосподарський податок, компенсаційний режим повернення податку на додану вартість, компенсування відсотків за кредитами та частини вартості придбаної вітчизняної техніки, субсидування лізингу придбання вітчизняної техніки. Оскільки в аграрному секторі виробничо-господарська діяльність тісно пов'язана з соціальною сферою, то в сільській місцевості необхідно одночасно інвестувати розвиток соціальної та ринкової інфраструктури. Такий системний підхід можливий за наявності в селі висококваліфікованих кадрів з аграрного менеджменту, маркетингу, підприємництва, будівництва, туризму, освіти, охорони здоров'я, культури та інших суміжних з аграрним сектором видів економічної діяльності.

Забезпечення конкурентоспроможності аграрних суб'єктів господарювання та їх продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринках вимагає надійного наукового супроводу всіх секторів економіки національного агропромислового комплексу. Відтак, аграрна економічна наука має бути віднесена до числа національних пріоритетів та повинна мати належне державне фінансування.

Висновки. Узагальнення результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, існуючої практики інвестування аграрного сектору та його економічної результативності дають підстави для таких висновків та рекомендацій:

1. Виявлено наявність значного впливу наукового забезпечення інвестування на економічний і соціальний розвиток аграрного сектору та сільських територій. Обґрунтовано необхідність використання системного підходу до інвестування аграрного сектору зважаючи на багатофункціональність та взаємозалежність складових його виробничо-господарської діяльності, що має економічну, соціальну та екологічну природу. Аргументовано важливість покращення інвестиційної привабливості сільського господарства та здійснення для цього комплексу

економічних, соціальних та інституціональних заходів.

2. Встановлено, що аграрний сектор за обсягами капітальних інвестицій та їх вагомістю посідає четверту сходинку в національному інвестиційному рейтингу й особливо суттєво поступається перед промисловістю (у 4,3 рази) та сектором, що об'єднує інші види економічної діяльності (у 2,7 рази).

3. Визначено, що інвестиційна привабливість сільського господарства поступається перед більшістю галузей господарського комплексу країни. Останніми роками частка капітальних інвестицій сільського господарства в загальнонаціональному підсумку знижується, тоді як у більшості інших секторів економіки вона відзначається відносною стабільністю, а в промисловості - зростає. Зниження інвестиційної привабливості сільського господарства підтверджується щорічним зменшенням частки прямих інвестицій. Наслідком цього стало те, що за часткою у валовій доданій вартості країни сільське господарство (разом із лісовим та рибним господарством) займає лише четверте місце, і його вагомість неухильно зменшується.

4. Рекомендовано для підвищення економічної результативності інвестування аграрного сектору: продовжувати зберігати фіксований сільськогосподарський податок, компенсаційний режим повернення податку на додану вартість, компенсування відсотків за кредитами та частини вартості придбаної вітчизняної техніки, субсидування лізингу придбання вітчизняної техніки; здійснювати державну підтримку розвитку в сільській місцевості виробничо-господарської, соціальної та ринкової інфраструктури; здійснювати за рахунок державного бюджетування підготовку для села висококваліфікованих кадрів у сфері аграрного підприємництва, менеджменту, маркетингу, будівництва, архітектури, туризму, освіти, охорони здоров'я, культури та інших суміжних з аграрним сектором видів економічної діяльності; віднести інвестування аграрної економічної науки та освіти до числа основних національних пріоритетів з відповідним цьому державним бюджетуванням.

5. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у науковому опрацюванні проблем інвестування: конкретних видів сільськогосподарського виробництва; соціально-економічного розвитку сільських територій; обслуговуючих сільське госпо-

дарство сфер агропромислового комплексу (для збалансування міжгалузевих інтересів); диверсифікації виробничо-господарської ді-

яльності в сільській місцевості; розвитку аграрної освіти та науково-дослідної роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Гайдучський П. І. Аграрна реформа Л. Д. Кучми в Україні. Київ : ДКС Центр, 2020. 544 с.
2. Кісіль М. І. Наукові дослідження інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 84-96.
3. Кропивко М. М. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності фермерських господарств України. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 1. С. 106-112.
4. Лупенко Ю. О., Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9-16.
5. Мацибора Т. В. Оцінка інвестиційної привабливості продукції сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 50-55.
6. Однорог М. А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. Вип. 126. Ч. II. С. 108-115.
7. Porter Michael E. The Five Competitive Forces That Shape Strategy. *Harvard Business Review*. January 2008. P. 78-93.
8. Саблук П. Т. Наукові агроекономічні дослідження в інтересах активізації росту АПВ і сільських територій. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 19-23.
9. Сільське господарство України : Стат. зб. 2018 р. Державна служба статистики України. Київ, 2019. 235 с. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/Zb_sg_2018%20.pdf.
10. Сільське господарство України : Стат. зб. 2019 р. Державна служба статистики України. Київ, 2020. 230 с. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf.
11. Thompson A. A., Strickland A. J. III. Strategic Management: Concepts and Cases. 1987 4th ed. University of Alabama, Business Publication Inc., Plano, Texas.
12. Freeman R. E. Strategic management: a stakeholder approach. First Edition. Boston: Harpercollins College Div, January 1984. 275 p.
13. Harrison Jeffrey S., Caron H. St. John. Strategic Management of Organizations and Stakeholders. Theory and Cases. West Publishing Co. 1994.

References

1. Haidutskyi, P.I. (2020). Ahrarna reforma L.D. Kuchmy v Ukraini [Agrarian reform of LD Kuchma in Ukraine]. Kyiv: DKS Tsentri [In Ukrainian].
2. Kysil, M.I. (2016). Naukovi doslidzhennia investytsiinykh problem v ahrarnomu sektori ekonomiky [Scientific research of investment problems in the agricultural sector of the economy]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 84-96 [In Ukrainian].
3. Kropyvko, M.M. (2018). Osoblyvosti innovatsiino-investytsiinoi diialnosti fermerskykh hospodarstv Ukrainy [Features of innovation and investment activities of farms in Ukraine]. *Ekonomichnyi dyskurs*, vol. 1, pp. 106-112 [In Ukrainian].
4. Lupenko, Yu.O. & Zakharchuk, O.V. (2018). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [Investment support of innovative development of agriculture of Ukraine]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 9-16 [In Ukrainian].
5. Matsybora, T.V. (2019). Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti produktsii silskohospodarskykh pidpriemstv [Evaluation of investment attractiveness of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 50-55 [In Ukrainian].
6. Odnoroh, M.A. (2015). Osoblyvosti investytsiinoi diialnosti v ahrarnomu sektori [Features of investment activity in the agricultural sector]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 126 (part II), pp. 108-115 [In Ukrainian].
7. Porter, Michael E. (2008). The Five Competitive Forces That Shape Strategy. *Harvard Business Review*, pp. 78-93 [In English].
8. Sabluk, P.T. (2017). Naukovi ahroekonomichni doslidzhennia v interesakh aktyvizatsii rostu APV i silskykh terytorii [Scientific agro-economic researches for the benefit of activation of AIP growth and rural areas]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 19-23 [In Ukrainian].
9. Silske hospodarstvo Ukrainy: Statystychnyi zbirnyk 2018 r. [Agriculture of Ukraine: Statistical Collection 2018]. (2019). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv [In Ukrainian].
10. Silske hospodarstvo Ukrainy: Statystychnyi zbirnyk 2019 r. [Agriculture of Ukraine: Statistical Collection 2019]. (2020). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv [In Ukrainian].
11. Thompson, A.A. & Strickland, A. (1987) Strategic Management: Concepts and Cases. 4th ed. University of Alabama, Business Publication Inc., Plano, Texas [In English].
12. Freeman, R.E. (1984). Strategic management: a stakeholder approach. First Edition. Boston: Harpercollins College Div, January [In English].
13. Harrison, Jeffrey S. & Caron H. St. John (1994). Strategic Management of Organizations and Stakeholders. Theory and Cases. West Publishing Co. [In English].

Sakhatskyi M. P., Zapsha H. M., Sakhatskyi P. M. Scientific and economic support of investment in the agricultural sector and its economic efficiency

The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological provisions and develop applied recommendations for scientific and economic support of investment in the agricultural sector and increase its economic efficiency.

Research methods. The study uses: dialectical method of scientific knowledge (in relation to socio-economic processes of investment in the agricultural sector and its economic effectiveness in their relationship and interdependence); analysis and synthesis (to study the state and dynamics of investment in the agricultural sector), the system method (to summarize the conclusions and justify the proposals); comparison (to compare the investment processes of agriculture and other sectors of the economy).

Research results. The significant weight of capital investments of the agricultural sector in the national investment result has been established. It is determined that the investment attractiveness of agriculture is inferior to most sectors of the economic complex of the country. It is recommended to maintain state support of agriculture and agro-industrial complex to increase the economic efficiency of investment in the agricultural sector; to ensure the development of industrial, economic, social and market infrastructure in rural areas.

Scientific novelty. Substantiation was further developed on the need for scientific and economic support for investment in the agricultural sector and increase its economic efficiency, improve the investment attractiveness of agriculture and the implementation of this set of economic, social and institutional measures.

Practical significance. It consists in the development of recommendations for investment in the agricultural sector and increase its economic efficiency, which can be used by both public authorities and local governments, as well as businesses in the formation and implementation of investment programs and projects. *Tabl.: 2. Refs.: 13.*

Keywords: investing; capital investments; direct investments; investment attractiveness; agricultural sector; economic efficiency; types of economic activity; gross value added.

Sakhatskyi Mykola Pavlovych - doctor of economic sciences, professor, professor of the department of management and marketing, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture (4, Didrihsona St., Odesa, 65029)

E-mail: np.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-8765-766X>

Zapsha Halyna Mykolaivna - doctor of economic sciences, professor, head of the department of management, Odessa State Agrarian University (13, Panteleimonivska St., Odesa, 65012)

E-mail: galina.zapsha@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2657-9367>

Sakhatskyi Pavlo Mykolaiovych - post-graduate student of the department of management and marketing, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture (4, Didrihsona St., Odesa, 65029)

E-mail: pasha.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5684-3686>

Сахацкий Н. П., Запша Г. Н., Сахацкий П. Н. *Научно-экономическое обеспечение инвестирования аграрного сектора и его экономической результативности*

Цель статьи - обосновать теоретико-методические положения и разработать прикладные рекомендации по научно-экономическому обеспечению инвестирования аграрного сектора и повышения его экономической результативности.

Методика исследования. Во время исследования использованы: диалектический метод научного познания (относительно социально-экономических процессов инвестирования аграрного сектора и его экономической результативности в их взаимосвязи и взаимозависимости); анализа и синтеза (для изучения состояния и динамики инвестирования аграрного сектора); системный (для обобщения сделанных выводов и обоснования предложений); метод сравнения (для сравнения процессов инвестирования сельского хозяйства с другими секторами экономики).

Результаты исследования. Установлено значительную весомость капитальных инвестиций аграрного сектора в общенациональном инвестиционном итоге. Определено, что инвестиционная привлекательность сельского хозяйства уступает большинству отраслей хозяйственного комплекса страны. Рекомендуется для повышения экономической результативности инвестирования аграрного сектора сохранить государственную поддержку сельского хозяйства и агропромышленного комплекса; обеспечивать развитие в сельской местности производственно-хозяйственной, социальной и рыночной инфраструктуры.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие обоснования относительно необходимости научно-экономического обеспечения инвестирования аграрного сектора и повышения его экономической результативности, улучшения инвестиционной привлекательности сельского хозяйства, и осуществления для этого комплекса экономических, социальных и институциональных мер.

Практическая значимость. Заключается в разработке рекомендаций по обеспечению инвестирования аграрного сектора и повышения его экономической результативности, которые могут использоваться как органами государственной власти, так и органами местного самоуправления, а также субъектами хозяйствования при формировании и реализации инвестиционных программ и проектов. Табл.: 2. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: инвестирование; капитальные инвестиции; прямые инвестиции, инвестиционная привлекательность; аграрный сектор; экономическая результативность; виды экономической деятельности; валовая добавленная стоимость.

Сахацкий Николай Павлович - доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры менеджмента и маркетинга, Одесская государственная академия строительства и архитектуры (65029, г. Одесса, ул. Дидрихсона, 4)

E-mail: np.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-8765-766X>

Запша Галина Николаевна - доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой менеджмента, Одесский государственный аграрный университет (65012, г. Одесса, ул. Пантелеймоновская, 13)

E-mail: galina.zapsha@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2657-9367>

Сахацкий Павел Николаевич - аспирант кафедры менеджмента и маркетинга, Одесская государственная академия строительства и архитектуры (65029, г. Одесса, ул. Дидрихсона, 4)

E-mail: pasha.sakhatskyi@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5684-3686>

Стаття надійшла до редакції 15.11.2020 р.

Фахове рецензування: 20.11.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сахацький М. П., Запша Г. М., Сахацький П. М. Науково-економічне забезпечення інвестування аграрного сектору та його економічної результативності. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 30 – 38. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011030>

Sakhatskyi, M.P., Zapsha, H.M. & Sakhatskyi, P.M. (2020). Naukovo-ekonomichne zabezpechennia investuvannia ahrarnoho sektoru ta yoho ekonomichnoi rezultatyvnosti [Scientific and economic support of investment in the agricultural sector and its economic efficiency]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 30 – 38 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011030>

*